

Nr 60.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid Baltiska utställningen i Malmö år 1914; given Stockholms slott den 31 januari 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, såsom understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid Baltiska utställningen i Malmö år 1914, på extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 anvisa ett belopp av ..... kronor 90,000, att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsätta kommittéer utdelas, under villkor att genom kommittéerna, var för dess område, för ändamålet anskaffas minst lika stort belopp, som av statsmedel tillskjutes, och enligt de närmare bestämmelser i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Theodor Adelswärd.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari
1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelswärd anförde:
I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har styrelsens för Baltiska utställningen i Malmö år 1914 förvaltningsutskott hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes dels föreslå Riksdagen att såsom understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid nämnda utställning anvisa ett belopp av 90,000 kronor, att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsatta kommittéer utdelas, under villkor att genom kommittéerna, var för dess område, för ändamålet anskaffades minst lika stort belopp, som av statsmedel tillskjutits, och enligt de närmare bestämmelser i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, och dels bevilja de arbetare, som kunde varda hugnade med understöd för

besökande av utställningen, fria resor å statens järnvägar från hemorten till Malmö och åter.

Till stöd för denna framställning har förvaltningsutskottet anfört i huvudsak följande.

Vid en i Stockholm hållen sammankomst mellan förvaltningsutskottet samt ombud för de jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 30 december 1911 tillsatta kommittéerna i Stockholm och de särskilda länen för befrämjande av utställningen ävensom för liknande kommittéer i Göteborg, Malmö och Norrköping hade enhälligt uttalats, att det utan tvivel skulle vara lämpligt att, i likhet med vad som ägt rum vid 1897 års utställning i Stockholm, skickliga och förtjänta arbetare genom understöd av allmänna medel bereddes möjlighet att besöka utställningen i Malmö. Vid sammanträdet hade framhållits, att förvaltningsutskottet borde söka utverka, förutom fria resor, ett anslag av allmänna medel för understödjande av ett lämpligt antal stipendiater samt att kommittéerna borde, var inom sin ort, verka för att för ändamålet i form av anslag från landsting och kommuner eller bidrag av enskilda, för saken intresserade personer anskaffades minst lika stort belopp, som kunde av allmänna medel komma att ställas till varje kommittés förfogande. Beträffande beloppet hade man ansett det för resor till Stockholmsutställningen år 1897 beviljade anslaget, 56,000 kronor, icke vara tillräckligt.

Förvaltningsutskottet, som funnit sig böra biträda ombudens uttalande om önskvärdheten av de ifrågasatta resestipendierna, hade ävenledes funnit ett anslag av 56,000 kronor för lågt. Vid beräkning av sistberörda anslag hade man utgått från att 100 arbetare skulle erhålla stipendier för att besöka utställningen och att det kontanta beloppet av dessa stipendier lämpligen borde för envar bestämmas till 40 kronor, därav 20 kronor av statsmedel. Antalet arbetare, som med stipendier besökte utställningen, hade emellertid uppgått till 5,850. Statsunderstöden hade växlat från 5 kronor till 17 à 20 kronor, varjämte stipendiaterna erhållit minst lika stort belopp från sina respektive lokalkommittéer.

Med hänsyn till att sedan år 1897 ett stort antal nya industrigrenar uppstått, varigenom arbetarstammen väsentligen ökats samt arbetsskickligheten tilltagit och därmed antalet av dem, som kunde komma ifråga att tillerkännas understöd för utställningens besökande, vuxit, ansåge förvaltningsutskottet, att antalet stipendiater icke kunde sättas lägre än i runt tal 6,000. Beträffande beloppen ansåge utskottet, att, på det att stipendiaterna skulle hava verklig nytta av understöden, dessa i genomsnitt icke borde utgå med lägre belopp än 30 kronor till varje stipendiat, därav från statsverket, utom fria resor å statens järnvägar, 15 kronor, eller för 6,000 stipendiater tillhopa 90,000 kronor. Beloppet borde fördelas så, att envar av de 25 länskommittéerna — därav en inom vartdera av Kalmar läns landstingsområden — erhöle till sitt förfogande 3,000 kronor eller tillhopa 75,000 kronor, samt envar av kommittéerna för städerna Stockholm, Göteborg och Norrköping 5,000 kronor eller tillhopa 15,000 kronor.

För att stipendiaterna skulle få så stort gagn som möjligt av sina utställningsbesök ville förvaltningsutskottet låta sig angeläget vara att till deras disposition ställa väl förfarna och sakkunniga personer såsom ledare genom utställningens olika avdelningar. Därjämte vore utskottet betänkt på att bereda stipendiaterna nedsättning i inträdesavgiften till utställningen samt söka åt dem anskaffa billig

inkvartering och om möjligt även andra lättnader i kostnaderna under uppehållet i Malmö.

Beträffande storleken av det understöd, som av utskottet ifrågasatts böra utgå till varje stipendiat, syntes det, därest fri resa å statens järnvägar beviljades dem, som hugnats med understöd, som om den skillnad i resekostnader, som eljest betingades av olika avstånd från utställningsstaden, om ej fullständigt, dock i väsentlig mån utjämnades.

På grund av nådig remiss har kommerskollegium avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

*Kommers-
kollegium.*

»I likhet med vad collegium uttalade med avseende på reseunderstöd till 1897 års utställning i Stockholm finner collegium det utan tvivel ur flera synpunkter lämpligt, att arbetare genom understöd av statsmedel beredes möjlighet att besöka den baltiska utställningen i Malmö år 1914.

Insikten angående värdet av kunskaper hos arbetarna rörande allt vad som sammanhänger med deras yrken har ökats, och erfarenheten har allt mer givit vid handen, att industriutställningarnas betydelse kanske i främsta rummet är att finna däri, att de bereda tillfälle till jämförande studium av näringslivets framsteg och utveckling. För stärkande av arbetarnas intresse för utvecklingen av landets näringsliv, särskilt dess industri och hantverk — en faktor som icke torde böra underskattas — synes det collegium särdeles önskvärt, att landets arbetare i så stor utsträckning som möjligt beredas tillfälle att besöka nu ifrågavarande utställning, som med all sannolikhet kan förväntas bliva ett uttryck för det påtagliga uppsvinget inom den svenska industrien under de senaste åren.

Beträffande statsanslagets storlek delar collegium den uppfattningen att, därest understöden skola bliva av den med dem avsedda betydelsen, anslaget näppeligen kan sättas under 90,000 kronor.

Med avseende å understödets fördelning torde, på sätt skedde beträffande reseunderstöd till 1897 års Stockholmsutställning, böra föreskrivas:

att statsanslaget skall av collegium fördelas mellan ovannämnda lokalkommittéer, med iakttagande att där en lokalkommitté icke inom viss tid, som collegium skulle äga bestämma, insamlat lika stort belopp som det kommittén tilldelade statsanslaget, så stor del av detta anslag, som motsvarar skillnaden mellan anslaget och det av lokalkommittén insamlade beloppet, fördelas på de lokalkommittéer, som inom den bestämda tiden visat sig hava insamlat mer än statsanslaget;

att lokalkommittéerna skola hava bestyret med understödets fördelning mellan understödstagarna;

att lokalkommittéerna skola var för sig genom annonser i ortens mera spridda tidningar tillkännagiva viss tid, inom vilken ansökning om understöd skall vara till kommittén inkommen;

att understöden böra med hänsyn, så vitt möjligt, till de inom de särskilda kommittéområdena befintliga industriplatser och industrigrenar fördelas av lokalkommittéerna på grund av de inkomna ansökningarna och vad eljest om en var bland de sökande kan av vederbörande kommitté vara känt; samt

att den hälft av understödet, som skall utgå av medel insamlade genom lokalkommitténs försorg, skall vid avresan från hemorten tillhandahållas understöds-

tagarna och statsanslaget till dem utbetalas, sedan vederbörande styrkt sig vara till reseunderstödet utbekommande berättigad.

Med avseende å framställningen om fria resor får kollegium tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t, i likhet med vad ägde rum beträffande 1897 års utställning, måtte bevilja fria resor fram och åter för de arbetare, sam genom statsunderstöd sättas i tillfälle att besöka förevarande utställning. Såväl sökanden som kollegium hava vid beräkningen av det erforderliga anslaget utgått ifrån att fria resor komme att beviljas.

Därest Kungl. Maj:t skulle anse lämpligt, att, i stället för fria resor, anvisas ett anslag, varur må utgå ersättning för kostnadarna för själva resan, synes det kollegium önskvärt, att detta anslag fördelas på de olika kommittéerna med hänsyn till resp. kommittéområdets läge i förhållande till utställningsorten samt att rätten att erhålla sådant anslag icke må göras beroende av att visst belopp insamlats av vederbörande kommitté.»

Med stöd av vad sålunda anförts har kollegium hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* vidtaga åtgärd för anvisande till understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid Baltiska utställningen i Malmö år 1914 ett belopp av 90,000 kronor att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsatta kommittéer utdelas, under villkor att genom kommittéerna, var för dess område, för ändamålet anskaffades minst lika stort belopp, som av statsmedel bleve tillskjutet, och enligt de närmare bestämmelser i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna gott i nåder meddela, *dels ock* bevilja de arbetare, som med anledning av det sålunda ifrågasatta anslaget genom bemedling av ovanberörda kommittéer i länen samt Stockholm, Göteborg och Norrköping sattes i tillfälle att besöka Baltiska utställningen i Malmö 1914, avgiftsfri resa å statens järnvägar från hemorten till Malmö och åter.

Järnvägsstyrelsen, som jämväl yttrat sig i ärendet, har beträffande frågan om beviljandet för förevarande ändamål av fria resor å statens järnvägar förklarar sig ej kunna tillstyrka vidtagande av en dylik åtgärd utan föreslagit allenast nedsättning av de biljettpriiser, som av arbetare, varom här är fråga, skulle erläggas för resor till och från Baltiska utställningen.

Järnvägs-
styrelsen.

För besökande av utställningar såväl inom som utom landet hava arbetare erhållit understöd av statsmedel vid åtskilliga föregående tillfällen bland annat för besök vid 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm. Samma skäl, som legat till grund för dessa beslut, torde även nu tala för att anslag av statsmedel bör anvisas för förevarande ändamål. I likhet med kommerskollegium anser jag mig därför böra tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte av Riksdagen äska medel för att bereda tillfälle för väl vitsordade svenska arbetare i de olika yrkena att kunna besöka ifrågavarande utställning i Malmö, och har jag ej något att erinra emot det belopp av 90,000 kronor, som för ändamålet ansetts erforderligt. Detta belopp är ock i avbidan på särskild

Departements-
chefen.

proposition i ämnet bland de extra anslagen under sjunde huvudtiteln beräknat i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag. Vad angår de villkor, som böra fästas vid understöden, kan jag i sak ansluta mig till vad kommerskollegium därutinnan föreslagit.

Beträffande frågan om beviljandet av fria resor å statens järnvägar till och från utställningen för nämnda arbetare torde det ej ankomma på mig att härom göra någon hemställan, utan lärer framställningen i denna del framdeles komma att underställas Eders Kungl. Maj:ts prövning av chefen för civildepartementet, till vars föredragning densamma hörer.

Under återopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att såsom understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid Baltiska utställningen i Malmö år 1914 på extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 anvisa ett belopp av ..... kronor 90,000, att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsatta kommittéer utdelas, under villkor att genom kommittéerna, var för dess område, för ändamålet anskaffas minst lika stort belopp, som av statsmedel tillskjutes, och enligt de närmare bestämmelser i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till Riksdagen avlätas av den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.